

ANTİKOR ÜRET(E)MEYEN TOPLUMUN TEHLİKELERİ: AIDS, KANSER, ELEKTRONİK VİRÜSLER VE TERÖR

Ayşe CENGİZ*

*“Değiş-tokuşun, karşılıklı ilişkide bulunmanın, ötekiliğin
olanaksızlığı, bu gizil, şeytansı, kavranılamaz bir başka ötekiliği
doğurur, bu Mutlak Öteki'nin adı virüstür, basit öğelerden ve
alabildiğine yeni bir nüksedişten oluşur”
(Baudrillard:2001;10)*

Abstract

The greatest enemy of life and order in nature, which is fed on its peculiar antagonisms and differences, is “uniformity” (sameness). As Baudrillard pointed out, if a body or a system, or a network discharges all of its negative elements, this will augment the harmful influence of the virus. This writing defends the thesis that globalization or global culture itself, by nature, creates, nourishes and reinforces its greatest enemy, terrorism.

* Araş.Gör., İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Gazetecilik Bölümü

1. Giriş:

11 Eylül saldırıları ile birlikte yeni dünya düzeninin en büyük, en güvenli, en ulaşılamaz mabetlerine düzenlenen saldırı kendini bu düzenin içinde huzurlu ve güvende hisseden herkesi yeniden düşünmeye sevketti. Yeni Dünya devi kalbinden vurulmuştu. Amerika Birleşik Devletleri'nin bugüne kadar gerçekleştirdiği askeri ya da siyasi girişimlerden hırpalanmış halkların sevinç gösterileri ile bütün dünyada "Amerikalı kardeşlerine" ağlayan, dua eden mum yakan Amerikan dostluğu aynı televizyonlarda yayınlandı.

Amerika masum insanları öldüren eylemlere dolayısıyla terörizme karşı savaş açtığını ilan etti ve Afganistan'a operasyon düzenledi. Belki de bir o kadar masum insan da bu operasyonda hayatını kaybetti. Ama Amerika bu eylemleri gerçekleştirirken yeni bir amacı vardı; Afganistan'daki az gelişmiş, geri kalmış, ezilmiş, sömürülmüş halkı kurtarmak ve "modern toplumun" bir parçası haline getirmek. Savaşı –özellikle ezilen ve baskı altındaki kadınların görüntülerini- kitle iletişim araçlarından izlerken Amerika'nın Afganistan'da bir feminizm hareketine giriştiği bile düşünülebilirdi. Belki de bazı çevreler için öyle de olmuştur.

Bütün bu operasyonun askeri ve siyasi amaçları yanısıra Batı kültürünün, egemen dolayısıyla küresel kültürün aynılaştırma amacını taşıdığı da söylenebilir. Halbuki bütün bunların en başına gidildiğinde, yani o terörist saldırıların güçlendiricisi ve bir anlamda nedeni yine "aynılaşma"dır. Bu makale, kendi negatifine yaşama hakkı tanımayan küresel kültürün hastalıklı bir yapıya dönüşerek antikor üretmediğini ve kendi en büyük düşmanını yarattığı tezini savunmaktadır.

Baudrillard'ın ifadesiyle "Her benzerlik zorlanımında, farklılıkların tekrar yerlerine iadesinde, şeylerin kendi görüntüleriyle olan her benzerliğinde, varlıkların ve kodlarının birbirlerine karıştırılmasında, bir virüsün enestçi bulaşma gücünün tehdidi, bu öylesine güzel makineyi çalışmaz hale getiren şeytansı bir ötekilik tehdidi vardır." (Baudrillard:2011;10)

2.Küreselleşme ve Kültürel Aynılaşma

Küreselleşme ile birlikte liberalizm, evrensel boyutlara ulaşan bir ideolojik hegemonya kurmuş bulunuyor. İnsanlık tarihinde hiçbir ideoloji şimdiye kadar bu boyutta bir yaygınlığa ve güce ulaşamadı"

(Alkan:200;9)

"İçinde bulunduğumuz koşullar ister "tarihin sonu" ya da medeniyetler çatışması, ister "modernitenin sonuçlarının gitgide radikalleşmesi"ya da çok uluslu kapitalizmin kültürel boyutu olarak "post-modernitenin koşullarının ortaya çıkışı" isterse de "homojenlik ve heterojenlik arasındaki gitgide radikalleşen kopuşlar olarak nitelendirilsinler, küreselleşme düşüncesi her bir nitelendirmenin merkezi unsuru olarak alınır" (Keyman:2002;33). Küreselleşme, çok boyutlu bir kavramdır. Çıkış noktası kapitalizmin neden olduğu ekonomik nedenler olsa da beraberinde getirdiği koşullar, küreselleşmenin kültürel, politik ve askeri hegemonyayı da kapsamaktadır.

Kapitalizmin dünya ölçekli hale gelmesi küreyi daha önce hiç olmadığı kadar daraltmaktadır. Yaşamakta olduğumuz, kürenin sınırlarının tasarım ya da temsil yoluyla çizildiği bir dünya değil,

sınırların insanların üzerine geldiği bir dünyadır. Bu da bize sadece ciddi ekolojik kaygılar getirmemektedir. Küre kavramı daralıp sıradanlaştıkça, artık yabancı olanı ve fethedilmeyi bekleyeni değil; insanlaştırılmış ve bu süreç içinde tersine çevrilererek gayri-insanileşmiş olanı, dolayısıyla bir yandan nasıl başedeceğimizi bilmediğimiz bütün kötülükleri, evin dışına dışımıza attığımız çöplerin çoğalıp bize dönmesi gibi, ulus dışı atıkları, bir zamanlar çok kullandığımız deyimle tarihin çöp tenekesini; bir yandan da aslında çelişkilerle malul bir uluslar arası sermaye hareketini ikame eden, olmayan, hayali bir birlikteliği düşündürmektedir.

Robertson'a göre küreselleşme, dünyanın sıkılaştırılarak tekleştirilmesidir. Ve bu tek dünya fikri dünyayla ilgili değişik imajların bir bütün içinde eklenmesini mümkün kılmaktadır. Bir zamanlar merkezden çevreye, gelişmişten gelişmemişe, Batı'dan Doğu'ya doğru hareket eden, belirli bir yöne sahip olan modernleşme, gelişme fikri ya da bunun sömürücü yanını gösteren emperyalizm fikrinin yerine bugün hakim olarak tek bir dünyanın yaratılmasından parçaların yönsüz bir şekilde birbirlerine eklenmesinden söz edilmektedir (Ahiska:1995;11).

Tom Tomlinson'un "Küresel Emperyalizm" kitabının başında bir fotoğraf yer almaktadır. Avusturalya'nın erişilmesi güç Tanami Çölü'nün kenarında yaşayan bir yerli topluluğa ait bir aile, açık havada kumların ve petrol bidonlarının üzerinde oturarak büyük bir ilgiyle televizyon seyretmektedir. Tomlinson, bu manzaradan yola çıkarak kültürel emperyalizmin tanımları üzerinde durmaktadır. Ailenin izlediği yabancı programların içeriği mi buna neden olmaktadır? Yoksa, ailenin kendi kültürüne yabancı bir iş

olan teknolojiyi kullanması mıdır? kültürel emperyalizm. Belki de yoksulluk düzeyi kültürel emperyalizm fikriyle bağlantılıdır. Ancak fotoğrafın altında yazılı bulunan bir cümle (İyi Dileklerimizle!) görüntünün anlamını değiştirmektedir. Bu resim, bir İngiliz televizyon şirketinin Noel dolayısıyla yolladığı bir tebrik kartıdır (Tomlinson:1999;10-13).

“Bu bağlam, bu görüntünün anlamını birçok yönden karmaşıklştırmaktadır ki bunları burada ifade etmek teşebbüsünde bulunmayacağım. Fakat şuna dikkat etmek gerekir ki, bu resim Batı’da tüketilmek üzere hazırlanmıştır. Bir kültürel hakimiyet görüntüsü ile Noel tebriği gibi Batı kültürünün güçlü simgesinin bir araya getirilmesi, açık bir ironi oluşturmaktadır. Fakat aynı zamanda daha genel bir noktaya da ışık tutmaktadır bu –bizim ilgilendiğimiz söylemin, gelişmiş Batı kültürünün ayrılmaz bir ögesi olduğu noktasına. Tartışma konusu olan, diğer kültürler ve bunların gelişme hakkıyla ilgili olan, fakat “emperyalist” Batı’nın özünde yatan bir söylemdir. “Kültürel emperyalizm,” özerkliğini savunduğu kültürleri kendi (hakim) Batı kültürünün terimleriyle temsil eden eleştirel bir söylemdir. Bu, kendi kendi söylemsel gücünden doğan ironilere takılıp kalmış bir söylemdir.” (Tomlinson:1999;10-13). Totaliter olmayan herhangi bir toplumda, nasıl bazı fikirler diğerlerinden daha etkili ise, bazı “kültürel biçimler” de diğerlerine nazaran hakim durumdadırlar; bu kültürel önderliğin şemali, Gramsci’nin hegemonya adını verdiği şeydir ve bu “sanayileşmiş Batı’nın kültürel yaşamını anlamak isteyen” herkes için vazgeçilmez bir kavramdır. Oryantalizm’e ...dayanıklılığı

ve gücü veren şey hegemonya yahut daha doğrusu, “işlerlik halindeki kültürel hegemonyanın sonucu”dur (Said:1991;22).

3.Küreselleşme ve Doğu/Batı İlişkileri

“ Alternatifi ve karşıtlığı yok edemezsin; yok etmeye çalışırsan, çelişkiyi artırır ve kızıştırırsın. O zaman en iyi politika, çoğulculuğu savunmak, özgürlükten bahsetmek, insan haklarını savunmak ve KENDİ KONTROLLÜ ALTERNATİFİNİ yaratmak ve tehlikeli alternatifleri marjinal duruma düşürmektir.”.

(Erdoğan:2002;sinemasa)

Hızlanan küreselleşmenin ve tek kutuplu bir dünya sisteminin ima ettiği yeni bir hiyerarşik yapılanmanın baskısı altında Doğu ve Batı fiziksel olarak daha da yakınlaşmak zorunda kalmıştır. Oysa arka planda giderek açılan bir zihniyet farklılaşması yatmakta ve böylece henüz nasıl çözüleceği belli olmayan bir ikilem doğmaktadır. Batı için bugünün doğu sorunu, zihni çerçevesinde önemli ve temel farklılıklar taşımaya karşın Doğu ile dünyayı paylaşma zorunluluğudur. Üstelik bu sorun Batının da yeni bir değişimin eşiğinde olduğu bir dönemde ortaya çıkmıştır (Mahcupyan: 1998;45-46) Batılılar, kendi kimliklerini/gerçekliklerini görselleştirerek ve sonra da mutlaklaştırarak tanımlama ve yeniden üretme yoluna gitmişlerdir. Aynı şekilde öteki toplumları ise kültürleri görselleştirerek, nesnelleştirerek ve feminleştirerek tanımlamışlar ve kontrol etmeyi başarmışlardır.

Batı/Doğu ilişkisi temelde ikili karşıtlık ilkesine dayanır; Biz/Oteki. “Ben/biz-öteki ilişkisi her durumda bir güç/iktidar ilişkisidir. Bu hiyerarşik ilişkide ben/biz, sen/öteki karşısında daha

güçlü konuma sahiptir. Öteki, bizim sahip olduğumuz özelliklere sahip olmayan bir varlıktır. Bauman'ın dilini kullanırsak ben/biz "varların" mekanı, sen/öteki, "biz"in sahip bulunduğu özelliklere sahip bulunmamak anlamında "yokların" mekanıdır." (Sözen:1999;29)

"Biz " ve "onlar" yalnızca iki ayrı insan grubunu değil tümüyle farklı iki tutum arasındaki, duygusal bağlanma ve antipati, güven ve kuşku, güvenlik ve korku, işbirliği ve çekişme arasındaki ayrımı temsil eder. "Biz" ait olduğumuz grup anlamına gelir. Bu grup içinde olanları gayet iyi anlarım ve anladığım için nasıl sürdüreceğimi bilirim, kendimi güvenli ve evimde hissederim. Bu grup adeta benim doğal ortamın, içinde olmaktan hoşlandığım ve huzur içinde döndüğüm yerdir. "Onlar" ise tersine ne ait olmayı isteyebileceğim ne de istediğim bir grubu anlatır. Dolayısıyla o grupta neler olup bittiğine ilişkin gözümde canlanan şeyler, belli belirsiz ve kopuk kopuktur; o grubun işleyişine ilişkin pek bilgim yoktur ve bu yüzden o grubun yaptığı her ne ise benim için kokutucu şeylerdir. Ben "onlar"ın temkinli tutumunu ve endişelerimi aynı geçer akçeyle geri ödediklerinden, kuşkularıma karşı kuşku duyduklarından ve benim onları onaylamadığım gibi onların da bana hınç beslediklerinden kuşkulanırım. Bundan dolayı, onlardan beklediğim çıkarlarıma karşı hareket etmeleri, bana zarar vermeyi ve başıma bir çorap örmeyi istemeleri ve felaketimden mutluluk duymalarıdır.

"Biz "ve "onlar" ayrımı bazen sosyolojide iç grup ve dış grup ayrımı olarak verilir. Bu zıt tutumlar çifti birbirlerinden ayrılmaz; "dış grup" duygusu olmaksızın "iç grup" duygusu

olamaz, ve tabii tersi de geçerlidir. Bu kavramsal-davranışsal zıtlığın iki üyesi birbirini tamamlar ve koşullandırır; onlar bütün anlamlarını zıtlarından alırlar. “Onların” olan “bizim” olmaz ve “onlar” “biz” değildir; “biz” ve “onlar” ancak birlikte, karşılıklı çatışma içinde anlaşılabilir. Ben kendi iç grubumu ancak belli bir öteki grubu “onlar” olarak gördüğüm için “biz” olarak görürüm. İki zıt grup adeta dünya haritamda uzlaşmaz bir ilişkinin iki kutbunda yoğunlaşmıştır ve iki grubu benim için “gerçek” yapan ve sahip olduklarını tahayyül ettiğim iç birlik ile tutarlılığı inanılır kılan işte bu uzlaşmazlıktır (Bauman:1998;51). Bu bağlamda hayali doğu bir kavram olarak Batı'nın tam karşıtıdır ve sınırları belirsizdir; dünyanın geri kalan her yerini, yani Batı'nın kendisi ya da kendisinin doğrudan uzantısı saymadığı her şeyi içine alabilir. Ama eğer Doğu bizim için ötekiliğin en mükemmel ifadesi haline gelmişse, bu Ötekilik (vahşi yaşam kavramı dışında) hemen her zaman Asya'ya ve büyük Asya uygarlıklarına mal edildiği içindir. Bununla birlikte Asya hala çok Geniş bir alan sunmaktadır bize. Orada pek çok doğu vardır ve her birinin Avrupa için taşıdığı önem farklı farklı olmuştur” (Hentch:1994;10).Sonuçta öteki toplumlar ve kültürler konusunda yapılan tanımlamalar, gerçekte o toplumlarda varolan/geçerli olan gerçeklikler değil; Batılıların kendi zihinlerinde canlandırdıkları, tasarladıkları, hayal ettikleri gerçekliklerdir. Özetle, “öteki” tanımlanırken ve takdim edilirken, bizzat orada bilfiil olarak varolan /yaşayan “öteki” değil batılıların zihinlerinde canlandırdıkları,tasarladıkları, hayal ettikleri “kurmaca” gerçekliklerdir. Batı ile Doğu arasındaki ilişki, bir güç, hakimiyet, değişik derecelerde karmaşık bir hegemonya ilişkisidir

(Said:1991;14).Batı kendisi ile öbür toplumlar arasında bir ayırım yapmaktadır. Bu ayırım en şiddetli bir biçimde sürdürülmektedir. Çözüm arayış ve gerçekleştirilme yetkisini tekelinde tutmasına, kendi uygarlık ve çözümünün evrensel olduğu savına karşın toplumlar arası ayırım hiçbir dönemde günümüzdeki boyutlarına ulaşmamıştır. Açıklamalar da Batı merkezli ve Batı sınırlı tutulmaktadır (Sezer:1998;33-34).

Batı ile batı dışı toplumlar arasında bir simetriden, tam bir göreceli farklılıktan söz etmek mümkün değildir. Batı-dışı toplumların tarihsel, politik ve entelektüel yörüngelerini Batı modernliğine bağımlılıkları belirlemektedir. Yani Batılı ve Batılı olmayan toplumlar arasında bu anlamda bir karşılıklık söz konusu değildir; tam tersine Batı ve Batı dışı arasındaki bir zıtlık tarihsel olarak bu asimetric arzular ve umursamazlılar tarafından inşa edilmektedir. Bir başka deyişle, Rönesans'tan aydınlanma Çağına, Sanayileşme devrimine ve şimdi de Bilgi Çağına damgasını vuran Batı tarihi bir kez yeniliğin merkezi, böylece de modernliğin referansı, haline geldikten sonra, Batı dışı deneyimler solgunlaşmış ve dünya tarihinin inşa edicileri olmak açısından güçlerini kaybetmişler (Göle:1998;55-56)

4. Sonuç Yerine: 11 Eylül ve Terörizm

“Terör kendi başına bir anlam taşımaz; anlamlı olan terörün nedeni ve sonuçlarıdır”

(Bizden:1996;97)

“Eğer bir beden, bir sistem, bir ağ, bütün negatif öğelerini dışarı atar ve bir basit öğeler bileşimine dönüşürse, virüsün hastalık yapabilme gücü kendini gösterir”. (Baudrillard:2001;9)

11 Eylül günü bütün dünya, "terör" (eylemi) kavramının tam da tanımı dahilinde, böylesi bir eylemle yaratılmak istenen etki, düşünüş ve ruh hallerinin her türünü azami ölçekte dışa vurduran, uyandırdığı ve yansıttığı dehşet, öfke, kin ve korku kadar, yaptığı ve yol açacağı kan, kıyım ve yıkım sahneleriyle de hepimizi sarsan olaya tanık olduk.

Bu eylem içerisinde belki de en güçlü amaç eylemin hedefleri ile belirlenmiştir. Saldırıların gerçekleştirildiği merkezler Yeni Dünya Düzeni'nin sarsılmaz ayakları ve simgeleri olarak zihinlere yerleşmiştir; Dünya Ticaret Merkezi (Ekonomik), Pentagon (Askeri) ve hedef olarak kabul edilen ama ulaşlamayan Amerika Birleşik Devletleri Başkanı (Siyasi). Ancak saldırıların en sarsıcı görüntüleri (ilk uçak DTM'ye çarptığında bütün medyanın orada olacağı bilinciyle ikinci ve yıkıcı uçağın saldırısı gerçekleştirilmiş bu da zihinlerden çıkmayacak bir temsil görüntüsü yaratmıştır) Yeni Dünya Düzeninin "ekonomik" ve ana sembolü merkezi Dünya Ticaret Merkezi'ne gerçekleştirilen saldırılar olmuştur. Zira zaten ekonomi düzenin temelini oluşturmaktadır. İrfan Erdoğan, kapitalist ekonomik, siyasal ve kültürel pazarın ve endüstrilerin olduğu her yerde aynı zamanda bilinç yönetimi ve endüstrileri de olduğunu belirtiyor ve açıklıyor: "Bilinç endüstrisi denilince akla sadece medyalar yoluyla yapılan bilinç yönetimi gelmemelidir. Her tür ürünün beraberinde getirdiği kendini meşrulaştıran bir "fikir, dünya görüşü, değer yargıları, ideolojisi ve özlüce bilinci vardır. Bu nedenle örneğin McDonalds'da Big Mac yiyen sadece Big Mac tüketip karnını doyurmaz, aynı zamanda bir dünya görüşü, ideoloji ve yaşam tarzıyla karnını doyurur. Bunun anlamı oldukça açık:

Bilinç veya ideoloji kapitalist emtia/mal (commodity) üretimi, dağıtımı ve tüketiminden ayrı veya bağımsız bir karaktere sahip değildir; aksine ayrılmaz, bütünleşik bir parçasıdır.” (Erdoğan:2002;sinemasal)

Bu saldırılar aynı zamanda terörizmin ve terörün tanımlarının da yapılmasının gerekliliğini beraberinde getirdi. Genellikle duygusal tanımlardan oluşan terör kavramı üzerinde uzun uzadıya tartışmalar yapıldı. Sözlük anlamıyla terör; “Bir siyasi davayı kabul ettirmek için karşı tarafa korku salacak davranışlarda bulunmak” (Türkçe Sözlük:1992;1436) olarak ifade edilmektedir. Birbaşka ifadeyle “terör politik amaçlı bir şiddet hareketi olarak tanımlanabilir. (Demirel:1999;27). Ancak Baudrillard *Kötülüğün Şeffaflığı* adlı kitabında terörün aşırı-modernliğimizin ürettiği şiddet olduğunu belirterek medyanın her zaman terörist şiddetin ön saflarında olduğunu savunuyor: “Simülakr bir şiddettir bu: Tutkudan çok ekrandan doğar, görüntülerin doğasıyla aynı yapıdadır.” (Baudrillard:1998;81)

Terör, siyasal şiddetin bir türevidir. Terörizm, şiddet eyleminin siyasal hedeften özerkleşmesi, kendi başına anlamlı olmaya başlaması, eylemin toplumsal pratikten giderek uzaklaşması ve hatta adına davranılan toplumsal hareketle şiddet eyleminin ters düşmesine denk düşer. Terörizmin söyleminde de şiddet veya toplumsal-siyasal bir hedefe ulaşmak için bir araç konumundadır.(İnsel:1992;38-39)

Nasıl ki toplumlarımızda, yasaksız, yaptırımsız ve yatıştırılmış bir toplumun paradoksundan kaynaklanan yeni bir şiddetle uğraşmamız gerekiyorsa, aynı şekilde, yeni hastalıklarla

da uğraşmamız gerekiyor ve bu hastalıklar yapay, tıbbi ya da bilişimsel kalkanla gereğinden fazla korunan bedenlerin hastalıklarıdır. Bunlar, bütün virüslere, en “sapkın”, en beklenilmedik zincirleme reaksiyonlara karşı çok duyarlıdırlar. Aksaklık ya da anomiye bağlı olmayan, ama “anormaliye” bağlı olan patoloji. Aynı şey kitle için de geçerlidir, orada da aynı nedenler aynı sapkın etkilere, öngörülmedik aynı işleyiş bozukluklarına, anormalilere ve çeşitli terörizmlere neden olurlar; bunlar hücrelerin genetik düzensizliğine benzetilebilir, orada da aynı aşırı koruma, aşırı kodlama, aşırı çerçeveleme sözkonusudur. (Baudrillard:2001;11-12)

Terörizmi ele alalım. İçinde bulunduğumuz, radyasyona maruz kalmış (Tam olarak neye? Mutluluğun, güvenliğin, enformasyon ve iletişimin aşırı ışınmasına mı? Simgesel çekirdeklerin, temel kuralların, toplumsal sözleşmelerin parçalanmasına mı? Who knows?) toplumlarda terörizmin zincirleme tepkisine AIDS'in, mali yağmacıların, bilgisayar korsanlarının zincirleme tepkisinden daha fazla benzeyen hiçbirşey yoktur artık. Terörizmin bulaşıcılığı ve büyüleyiciliği de tüm bu olayları kadar anlaşılmazdır.” (Baudrillard:1998;44)

Baudrillard, küresel kültürün en büyük tehlikesinin yine bu kültürün temel özelliği olan negatifini, ötekini içerisinde barındırmaması olduğunu belirtiyor. Negatif ögesine yaşam hakkı tanımayan küresel kültür, kendi “küre”* sinde öylesine steril

*Peter Sloterdijk'in “küre” kavramı burada düz anlamda gerçekleşmiştir: Bütün şehri kuşatan ve tecrit eden dev metal küre. Yıllar önce, Zardoz'dan Logan'ın Kaçış'ına bir dizi bilimkurgu filmi, bu fanteziyi cemaati de kapsayacak şekilde genişleterek günümüzün postmodern müşkül vaziyetini önceden haber vermişlerdi: Dışa kapalı bir alanda mikropsuz bir hayat yaşayan tecrit edilmiş grup, gerçek dünyanın maddi çürüme deneyimini özler (Zizek:2001;62)

yaşamaktadır. ki “öteki” ile karşılaştığı alan çok daha yıkıcı olmaktadır. Baudrillard’ın ifadesiyle “virüsün hastalık yapabilme gücü kendini gösterir”(Baudrillard: 2001; 9)

Kaynakça

_____ Türkçe Sözlük, Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu: Türk Dil Kurumu, MilliyetYayınları, İstanbul, 1992.

-AHISKA Meltem, “Medya, Küresellik ve Yerellik”, Toplum ve Bilim Dergisi; “Medyayı Nasıl Sorgulamalı” 65. Sayı, Güz 1995, İstanbul.

-ALKAN Türker, “Sunuş: İdeolojiler Ölmedi”, içinde TV Haberlerinde İdeoloji (Çiler Dursun), İmge Kitabevi, Ankara, 2001, s.9.

-BAUDRILLARD Jean, Kötülüğün Şeffaflığı; Aşırı Fenomenler Üzerine Bir Deneme, Ayrıntı Yayınları, İstanbul 1998.

-BAUDRILLARD Jean, Tam Ekran, Yapı Kredi Yayınları, Bahadır Gülmez, İstanbul, 2001.

-BAUMAN Zygmunt, Sosyolojik Düşünmek, Çeviren: Abdullah Yılmaz, Ayrıntı Yayınları, İstanbul, 1998,

-BAYKAN Sezer . “Doğu-Batı Ayrımı”. Doğu Batı Dergisi: “Doğu Ne Batı Ne?”. sayı: 2.: Felsefe Sanat ve Kültür Derneği Yay, Ankara 1998.

-BİZDEN Ali, “Kıbrıs: Ufukların Globalleşmesi ve Geri Dönen Terör”, Birikim Dergisi, Birikim Yayıncılık, Sayı:88, Ağustos 1996.

-DEMİREL Emin, Terör, Alfa Basım Yayım Dağ., İstanbul Mayıs 1999.

-ERDOĞAN İrfan, <http://media.ankara.edu.tr/~erdogan/sinemasal.html>

-GÖLE Nilüfer “Batı-Dışı Modernlik Üzerine Bir İlk Desen” Doğu Batı Dergisi: “Doğu Ne Batı Ne?”. sayı: 2. Ankara: Felsefe Sanat ve Kültür Derneği Yay.

-HENTCH Thierry, Hayali Doğu, Metis yay., Çev: Aysel Bora , İst, 1994 s.10

-İNSEL Ahmet, “Bilinçli Şiddetin Meşruiyeti”, Birikim Dergisi, Birikim Yayınları, Sayı 38-39 Haziran-Temmuz, İstanbul, 1992.

-KEYMAN E.Fuat, “Kapitalizm-Oryantalizm Ekseninde Küreselleşmeyi Anlamak: 11 Eylül, Modernite, Kalkınma ve Öteki Sorunsalı”, Doğu Batı Dergisi, “Küreselleşme”, Ankara 2002

-MAHÇUPYAN Etyen, “Doğu Ve Batı Bir Zihniyet Gerilimi”, Doğu Batı Dergisi, “Doğu ne, Batı ne?”, Felsefe Sanat ve Kültür Derneği, Ankara, 1998

-SAID Edward, Oryantalizm (Sömürgeciliğin Keşif Kolu), Pınar Yayınları, Çev:Selahattin Ayaz, İstanbul, 1991,

-SÖZEN Edibe, Demir Kafesten Plastige Kimliklerimiz (Sekülerleşme Sürecinde Kimliklerin İnşası), Birey Yayıncılık, Kasım 1999, İstanbul..

-TOMLINSON John, Kültürel Emperyalizm; Eleştirel Bir Giriş, Ayrıntı Yayınları, Çev: Emrehan Zeybekoğlu, İstanbul, 1999, sy.10-13.

yay. Ankara, 1998, sayı: 2,

-ZIZEK Slavoj, “Gerçeğin Çölüne Hoş Geldiniz”, Birikim Dergisi, sayı:151, İstanbul, 2001.